

Dünya həqiqətən də ədaletli, hüququn alılıyinə hörmət edən dünya deyil. Öger az da olsa ədaletli olsa idi, Azərbaycan torpaqlarının işğal dövründə ermənilərin törətdikləri vəhşiliklərə en azı indiki dinc dövrde münasibet bildirər, erməniləri ittiham edən bəyanat qəbul edərdilər. Ermən terror toplumu Azərbaycan ərazilərin də dünya əhəmiyyətli abidələri, memarlıq nümunələrini məhv ediblər. Cəbrayılda orta əsrlərə aid 11 ve 15 tağlı Xudafərin körpüleri və Tunc dövrünə aid Niftalı kurqanları, Kəlbəcərdə orta əsrlərə aid Gəncəsər və Xudavanq monastırları, Ağdamda XIV əsre aid Qutlu Musa oğlu türbəsi və Tunc dövrünə aid Üzerlikləpə yaşayış massivi, Xocavənddə Paleolit dövrünə aid Azix və Tağlar mağarası, Xocalıda Tunc və Dəmir dövrünə aid kurqanlar erməni vəhşiliyinin qurbanı olub. Ermənilərlə əməkdaşlıq edib erməni vəhşit toplumu Füzuli rayonunda Hacı Əlekber məscidi, Dədəli, Merdinli, Gecəgözlü, Yuxarı Veysəlli kənd məscidləri, Cəbrayıl rayonunda Süleymanlı və Papi kənd məscidləri, Qubadlı rayonunda Məmər və Yusifbəyli kənd məscidləri, Zəngilan rayonunda Zəngilan şəhər məscidi, Malatkeşin və Zəngilan kənd məscidləri, ümmümlükde 67 məsciddən 65-ni tamamilə məhv edib, diger 2-ni isə müxtəlif iyrenc məqsədlər üçün istifadə edib. Şuşanın işğali nəticəsində azerbaycanlıların tarixi izlərini silmək məqsədilə vandallar 600 yaxın tarixi memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənaheli xanın sarayını, Yuxarı Gövhər ağa məscidini, Aşağı Gövhər ağa məscidi, Xurşidbanu Natəvanın evini, Molla Penah Vaqifin məqbərəsini yerle-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evinin, 22 klubu, 31 kitabxananı, 2 kinoteatri, 8 muzeyi, o cümlədən Şuşa Tarix Muzeyi, Azərbaycan Xalça Muzeyinin filialı və xalq tətbiqi sənəti muzeyi, Qarabağ dövlət tarix muzeyi, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi alətləri fabrikini dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişlər.

Erməni vandalizmi insanlığa ləkədir

Ermənistən mədəniyyət obyektlərinə, dini-mədəni irsimizə qarşı bu cür vandalizm aktları bir çox beynəlxalq sənədlərə, o cümlədən 1954-cü ildə Haqqada qəbul edilmiş "Silahlı münaqişə zamanı mədəni sərvətlərin

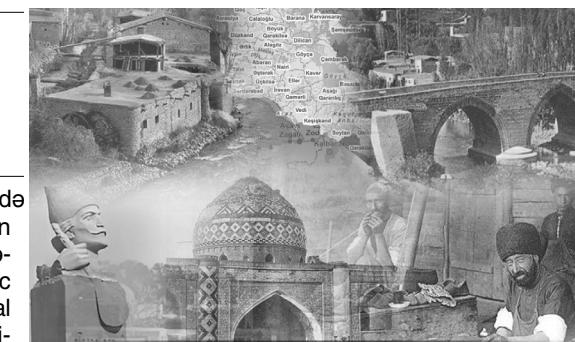
Qərbi Azərbaycana qayıdış günü uzaqda deyil

qorunması haqqında Konvensiya"nın, "Arxeoloji irlərin qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasının, "Ümumdünya mədəni və təbii irlərin mühafizəsi haqqında Konvensiya"nın müddəələrini kobud şəkildə pozmuşdur. Ağdamın Əbdal və Gülləli kəndlərində "Pənah xan İmarəti" məscidlər kompleksi, Ağdam rayonunda Uğurlu bəy məzarlığı və Qurban Pirimovun evmuzeyi, Xocalıda XIV əsre aid kurqanlar, Başlibel və Otaqlı kəndlərində məscidlər tamamilə viran edilib. Vehşit toplum qəbirstanlıqlara qarşı da vandalizm aktları törətməkdən çekinməyib. Azərbaycan ərazilərində qəbirlerin üstlərinin açılması və dəyərli əşyaların qarət edilməsi, qəbir daşlarının götürülərək yolların çəkilməsində, özləri üçün tikdikləri həyətlərin döşənməsi hallar həyata keçirilib. Kəlbəcərin Moz, Keşdəğ və Yuxarı Ayrım kəndlərində qədim məzarlıqlar, Zəngilanın Qıraq Muşlan, Malatkeşin, Babayı və ikinci Ağalı kəndlərində məscidlər, Zəngilanın Babayı və Şərifan, Cahangirbəyli kəndlərində orta əsr məzarlıqları, Qubadlı rayonunda Qayalı və Məmər kəndlərində qədim məzarlıqlar və məscid, Laçının Qarıqışlaq kəndində məscid və Zabux kəndində qədim məzarlıq, Cəbrayılin Çələbələr kəndində məscid kompleksi və Xubyarlı kəndində qədim məzarlıq, Füzuli şəhərində məscidlər və Qoçəhməddi, Mərdmli, Qarğabazar kəndlərində, Xocavəndin məzarlıqları, Ağħullu, Kuropatkina, Dündükü və Salakatın kəndləri və Xocavəndin Tuğ kəndində qədim məzarlıq, Tərtərin Ümüdüllü kəndində qədim hamamlar, Sədərəkin Kərkə kəndində məzarlıq dağılmış, yandırılmış və talan edilmişdir. Kəlbəcər rayonunda qədim sikkələr, qızıl və gümüş işləmələr, nadir və qiymətsiz daşlar, xalça və digər əl işlərindən ibarət unikal kolleksiyaya malik Tarix Muzeyi, Şuşa muzeyləri, Laçın Tarix Muzeyi, Ağdam Tarix və Qida Muzeyi dağıdlımlı, talan edilmiş və sərgi nümunələri digər dövlətlərdə satışa çıxarılmışdır.

Ermənilər abidələrin arxitektur detallarının dəyişdirilməsinə cəhd edib

Azərbaycana məxsus tarixi abidələrin, memarlıq nümunələrinin görünüşünü dəyişmək üçün ermənilərin vəhşit toplumu müxtəlif iyrenc metodlardan istifadə edib. Buna misal olaraq, Laçın şəhərində erməni kilsəsinin tikintisi, uşaq musiqi məktəbi, kitabxana, dərnək və infrastruktur vasitələrin dağıdılması ilə Xocalı hava limanındakı uçuş zolağının genişləndirilməsini göstərmək olar. Digər istifadə olunan təcrübə müxtəlif abidələrin arxitektur detallarının dəyişdirilməsidir, məsələn, Şuşa şəhərində Saatlı məscid və Xanlıq Muxtar karvansaraları, abidələrin Azərbaycan-İslam elementləri və ərəb dilində yazıların erməni xaçı və yazılısı ilə əvəzlənməsi buna misaldır. Ermənistən Xocavənd rayonunda Azix mağarasında 2003-cü ildən və Ağdam şəhərində yaxın ərazilərde 2005-ci ilin martından "arxeoloji qazıntılar" həyata keçirib. Qazıntılar vəhşicəsinə, kortəbbi formada aparılıb və bu zaman Azərbaycanın tarixi memarlıq nümunələrinin, arxitektura formasının dəyişdirilməsinə uğursuz cəhdler göstərilib.

Araşdırımlarla sübuta yetirilir ki, erməni vəhşit toplumu tarixi Azərbaycan diarı olan Qərbi Azərbaycan ərazilərində də xalqımıza məxsus irlər də dağıdır, yer üzündən silib. 1915-ci ildə Zəngəzur və İrəvan quberniyasının ərazisində 491 məscid fəaliyyət göstərib. İrəvan quberniyasında məscidlərin artma dinamikası 1904-cü ildə 201, 1911-ci ildə 342, 1915-ci ildə 382 şəklində olub. Bu artım dinamikası bölgədə azerbaycanlıların sürətə artmasından və bu ərazidə müsəlman ruhaniyənin güclü mövqeyində xəbər verir. Məscidin filialları Zəngəzurun Şəki, Vaqudi, Mərdhuz, Qarraq, Saldaş, Karkyal, Ağbəs, Ağbağ, Hacıəmi, Ballıqaya, Karkas, Çaralı, Xardcmaqlı, Dəstəkərd, Qalacıq, Mollalar, Təzə Kilsə, Nərcan və digər kəndlərində fəaliyyət göstərib. İrəvan şəhərinin özündə XX əsrin əvvəline kimi Qədim Şəher, Çame, Hacı Novruzəlibey, Hacı İmamverdibəy, Mirzə Səfibəy, Hacı Cəfərbəy məscidləri fəaliyyət göstərib. İrəvanın Camə məscidi kompleksində iri mədrəsə binası da mövcud olub. Bu tarixi abidələrin əksəriyyəti ermənilər tərəfindən

vəhşicəsinə məhv edilib, yaxud məşəyi dəyişdirilib.

Tarixi yurd yerlərimiz olan Qərbi Azərbaycana da qayıdacaqıq

Ermənilər tərəfindən dağıdılmış arxitektur abidələri arasında XVIII əsrin ikinci yarısında Qara Seyid tərəfindən İrəvanda tikilmiş Hacı Novruzəli bəy məscidi və Səfəvi və Qacar dövrünün qiymətli saray arxitektura nümunəsi olan "Sərdar sarayı" və ya "Xan sarayı" saraylar kompleksidir. İrəvanın Sərdar məscidi (bezən Abbas Mirzə məscidi adlandırılır) də sistemli dağıntıya məruz qalmış və 2014-cü ildə tamamilə məhv edilmişdir. Ermənistanda Cəfərabad (ad Argavand adı ilə dəyişdirilmişdir) kəndində 1413-cü ildə tikilmiş Əmir Saad məvzoleyi də dağıdılmış abidələr sırasındadır. Mavzoleyin Azərbaycana məxsusluğu əlamətinin aradan 8 qaldırılması üçün üzərində ərəb dilində yazılmış "Pir Budaq xanın hakimiyyəti dövründə Əmir Pir Hüseynin əmri ilə tikilmişdir" sözü silinərək, abidənin adı "Türkmen Əmirləri ailəsinin mavzoleyi" adlandırılmışdır. Həmçinin, Ermənistanda olan qədim və yeni Azərbaycana məxsus qəbiristanlıqlar məhv edilmişdir. İşgal edilmiş ərazilərdə olduğu kimi, Ermənistanda olan Azərbaycanın tarixi yerlərində toponimlər orijinal xarakterinin dəyişdirilməsi məqsədile dəyişdirilmişdir. Düşmənə döyük meydanda vurulan sarsıcı zərbə işğaldan azad edilən ərazilərin bərpası ilə davam etdirilir. Əmir, tikinti, bərpa işlərindən sonra insanlar öz doğma yurdlarına qayıdır. Qərbi Azərbaycana qayıdış isə uzaqda deyil. Bu bizim məqsədimiz, hədəfimiz və milli siyasetimizdir. Əminəm ki, Fateh Sərkərdə, Prezident İlham Əliyevin müdrik, uzaqqören fenomen siyaseti ilə hər bir ugura imza atacaqıq.

İLHAM ƏLİYEV